

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/320671060>

Çocukların İletişim Araçları ve İnternet Kullanma Durumu ile Aile-Çocuk İnternet

Article · January 2017

DOI: 10.7827/TurkishStudies.12052

CITATIONS

4

READS

6,404

1 author:

Hatice Yalçın

KTO Karatay University

30 PUBLICATIONS 91 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

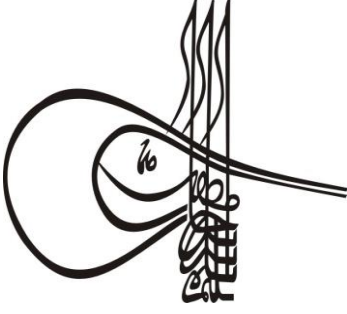
Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

reiki cocuklarda [View project](#)

Integrating nutrition into psychological counselling [View project](#)

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/23, p. 219-236

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12052>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ **Referees/Hakemler:** Prof. Dr. Nurhan ÜNÜSAN –
Yrd. Doç. Dr. Hasan Hüseyin KILINÇ -

This article was checked by iThenticate.

ÇOCUKLARIN İLETİŞİM ARAÇLARI VE İNTERNET KULLANMA DURUMU İLE AİLE-ÇOCUK İNTERNET BAĞIMLILIK DÜZEYLERİ

Hatice YALÇIN* - Zafer DURAN**

ÖZET

Teknolojinin yaygınlaşması ile birlikte bilgisayar çocukların dünyasında önemli yer edinmiştir. Araştırma 5, 6 ve 7. sınıfta öğrenim gören çocukların iletişim araçlarına sahiplik durumunun ortaya konması ve aile-çocuk internet bağımlılık düzeylerinin sosyo-demografik faktörlerle ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırmada çocukların iletişim araçlarına sahip olma durumu, internet bağımlılık düzeyleri, çocukların kendilerini ve ebeveynlerin çocuklarını internet bağımlılığı bakımından değerlendirmelerine yer verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden çocuklar ile bu çocukların anne veya babaları (n=286) oluşturmaktadır. Araştırmada kişisel bilgi formu ile Eşgi (2014) tarafından geliştirilen Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma grubundaki ebeveynlerin %38,4'ü 41 yaşından büyüktür, %68,8'inin in bilgisayarı vardır, cep telefonu kullanma oranı %99,6'tır, %33,5'inin interneti kullanma amacı eğlence ve sosyal paylaşımdır. Çalışma grubundaki çocukların %32,5'inde cep telefonu vardır, %6,8'i hafta içi 1 saatten az Tv izlediğini, %87,7'si de 1 saatten az bilgisayar kullandığını belirtmektedir. Çalışma grubundaki çocukların ölçekten aldıkları puan bakımından yaş aralıkları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F_{8-278}=27,31$ ve $p>0.05$). Ölçekten alınan değer, çocukların kendilerini internet bağımlısı olarak görmedikleri şeklinde değerlendirilebilir. Çalışma grubundaki ebeveynler, internet kullanımına ilişkin çocuklarının arkadaş ve sosyal çevrelerinden uzak olduğunu; çocuklarının interneti sık kullandığını; çocuklarının internet kullanımı sürelerinin fazlalığına bağlı okul başarısının düştüğünü; internet kullanımını engellediklerinde çocuklarının verdikleri tepkilerin olumsuz olduğunu belirtmektedirler. Ayrıca ebeveynlerin değerlendirmeleri, çocuklarının internet bağımlılığına ilişkin kontrol güçlüğü yaşadıklarına

---

* Yrd. Doç. Dr. KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu Çocuk Gelişimi Bölümü, El-mek ht_yalcin@hotmail.com

** Afyon Kocatepe Üniversitesi Elektrik Elektronik Mühendisliği Yüksek Lisans öğrencisi. El-mek: zaferduran_deniz@hotmail.com

işaret etmektedir. Araştırmada, internetin yoğun kullanımının aile iletişimini etkilediği sonucuna varılmıştır. Bulgular ışığında çocukların teknolojiyi sağlıklı kullanmalarına ilişkin öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Digital dünyada çocuk, teknoloji kullanımı, iletişim araçları.

CHILDREN'S COMMUNICATION VEHICLES AND THE USE OF THE INTERNET AND FAMILY-CHILD INTERNET ADDICTION LEVELS

ABSTRACT

As technology becomes more widespread, computers have made an important place in children's world. The aim of the research is to investigate the children's educational attainment in 5th, 6th and 7th classes and to investigate the relationship between family-child internet addiction and socio-demographic factors. The survey included the children having communication tools, the level of internet addiction, the children themselves and the parents' children in terms of internet addiction. The study's study group consisted of children attending classes 5, 6 and 7 and their parents (N=286). In the research, the personal information form and the Family-Child Internet Addiction Scale developed by Eşgi (2014) were used. Parents in the study group are 38,4% and 41 years old, 68,8% of them have computers, 99,6% of them are using mobile phones and 33,5% of them are entertainment and social sharing. Children in the study group had 32.5% mobile phones, 6.8% said they watch TV less than 1 hour on weekdays and 87.7% use less than 1 hour computer. There was no significant difference in the age range of the children in the study group with respect to the score they received from the scale ($F_{8-278}=27,31$ ve $p>0.05$). The value taken from the scale can be interpreted as children not seeing themselves as internet addicts. The parents in the study group stated that they are far from the friends and social circles of their children regarding internet use; Their children frequently use the internet; The failure of the school due to the excess of internet usage time of children; the negativity of their children's reactions to the use of the internet. In addition, parental evaluations indicate that children have difficulty controlling Internet addiction. In the study, the intensive use of the internet has affected the family communication. As a result of the data, suggestions were made for children to use the technology in a healthy way.

STRUCTURED ABSTRACT

As technology becomes more widespread, computers have made an important place in children's world. Every new vehicle discovered provides an increase in scientific development. With the widespread use of technology, computers have made an important place in children's world. The Internet has become an excellent environment for children to

explore, learn and enjoy the world. All digital tools affect children's cognitive, emotional and social development.

There are mobile phones in 96.9% of Turkey's dwellings. Similarly in Turkey, 97.9% of the children have television at home, 73.7% computer / tablet, 63% internet access, 46.3% mobile phone and 38.3% radio. The rate of having computer / tablet is 80%, the rate of internet access is 65%, the rate of fixed telephone is 13,8% and the rate of having radio is 14%. 75.5% of children have internet connection on their mobile phone.

In the light of this information, the usage rate of communication tools is determined. In this study, a child profile was identified that was adversely affected by the use of technology. The findings obtained without this study will shed light on the management of education for children.

The aim of the research is to investigate the children's educational attainment in 5th, 6th and 7th classes and to investigate the relationship between family-child internet addiction and socio-demographic factors. The survey included the children having communication tools, the level of internet addiction, the children themselves and the parents' children in terms of internet addiction.

The study's study group consisted of children attending classes 5, 6 and 7 and their parents (N=286). In the research, the personal information form and the Family-Child Internet Addiction Scale developed by Eşgi (2014) were used. Analysis of the data was done in SPSS 26.0 program. The data on the presence of children in the home and in the child's room are given in percentage and frequency. The t-test was used to test for various demographic variables. The data related to the longevity of the children in one day between the computer and the internet were evaluated by variance analysis. The Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) coefficient test was used to determine the suitability of the data for analysis of key components.

Parents in the study group are 38,4% and 41 years old, 68,8% of them have computers, 99,6% of them are using mobile phones and 33,5% of them are entertainment and social sharing. Children in the study group had 32.5% mobile phones, 6.8% said they watch TV less than 1 hour on weekdays and 87.7% use less than 1 hour computer. There was no significant difference in the age range of the children in the study group with respect to the score they received from the scale ($F_{8-278}=27,31$ ve $p>0.05$). The value taken from the scale can be interpreted as children not seeing themselves as internet addicts. The parents in the study group stated that they are far from the friends and social circles of their children regarding internet use; Their children frequently use the internet; The failure of the school due to the excess of internet usage time of children; the negativity of their children's reactions to the use of the internet. Parents in the study group are concerned that their children are overuse of the internet and that they are away from friends and social environments. Parents also complain about their children staying on the Internet for a long time. The level of Internet usage is related to the time spent on the Internet. For this reason, it takes more time to spend on the internet in order for internet usage to be good. Spending too much time on the internet also affects the level of internet dependency. The parents

---

Turkish Studies

prohibit the Internet so that children are not exposed to these negativities.

In addition, parental evaluations indicate that children have difficulty controlling Internet addiction. In the study, the intensive use of the internet has affected the family communication. As a result of the data, suggestions were made for children to use the technology in a healthy way. The dizzying pace of scientific developments can create the impression that everything that children need to know is accessible through technological tools. But the basic thing you need to know is that technology is not the key to everything.

At the end of this study, it is recommended that parents should not leave their children uncontrolled, encourage them to use the computer and internet that is required by the age.

Keywords: Child in digital world, technology, communication tools.

GİRİŞ

Teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçları vasıtasıyla sürekli olarak kendini yenileyen yeni oluşumlar oluşturmuş ve çocuklara daha zengin uyarıcı bir ortam sunmuştur. Dijital teknoloji, cep telefonu, dijital TV, bilgisayar oyunları ve internet, günümüzde çocukların günlük yaşam düzenine girmiş durumdadır (Suhail ve Bargees, 2016, s.298). Keşfedilen her yeni araç bilimsel gelişmenin kademeli olarak artmasına paralel olarak eski öğretim materyallerine ve yöntemlerine yenilerini kazandırmıştır. Geliştirilmiş olan teknoloji, eski teknolojiyi tamamen silip yerine yenisini getirmeyip bilimin ilerlemesine paralel olarak, her yeni icat bir sonrakine yol gösterici olmaktadır (Kubey, 2001).

Teknolojinin yaygınlaşması ile birlikte bilgisayar çocukların dünyasında önemli yer edinmiştir. Tüm dijital araçlar çocukların kognitif, emosyonel ve sosyal gelişimini etkilemektedir (Ocak, 2010). Erişkinler için olduğu kadar çocuklar için de büyük bir eğlence, iletişim ve eğitim kaynağı olan internete erişim ve kullanımı her geçen gün hızla yaygınlaşmaktadır. İnternet, çocukların dünyayı keşfetmeleri, öğrenmeleri ve eğlenmeleri için mükemmel bir ortam haline gelmiştir (Kittinger et al, 2012, s.326).

Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi kapsamında gerçekleştirilen araştırmaya katılan 9-16 yaş arasındaki çocukların İnternet'i kullanmaya 10 yaş civarında başladığı ve günde 1-1.5 saat internet kullandıkları belirtilmektedir (EU Kids, 2010). Suhail ve Bargees (2016) internette fazla zaman geçiren çocuk ve gençlerin giderek yalnızlaştığını ve yüz yüze ilişki kurmakta güçlük yaşadıklarını belirtmektedir.

TÜİK 2016 verilerine göre ülke genelinde bilgisayar kullanımı %54,9 ve internet kullanımı ise %61,2 olarak belirlenmiştir. Bu oranlar erkeklerde %64,1 ve %70,5 iken, kadınlarda %45,9 ve %51,9 olarak belirlenmiştir. Bilgisayar ve internet kullanım oranları, 2015 yılında sırasıyla %54,8 ve %55,9 idi. Yine TÜİK 2016 verileri, yaklaşık 10 hanenin 8'inde internet erişim imkanına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Genişbant internet (ADSL, kablolu internet, fiber vb.) erişim imkanına sahip hanelerin oranı %73,1 olarak belirlenmiştir.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu tarafından, Çocuk ve Medya Hareketi kapsamında gerçekleştirilen Türkiye'de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması sonuçlarına göre, çocukların %97,9'unun evinde televizyon, %73,7'sinde bilgisayar/tablet, %63'ünde internet erişimi, %46,3'ünde cep telefonu, %38,3'ünde radyo bulunmaktadır. Çocukların %52'sinin evinde

kendisine ait odası bulunmaktadır. Kendine ait odası bulunanların %65,7'sini lise öğrencileri oluşturmaktadır. Ailenin gelir düzeyi arttıkça kendine ait odası olan öğrencilerin oranı da yükselmektedir. Kendisine ait odada televizyon bulunan çocukların oranı %40, bilgisayar/tablet bulunanların oranı %80, internet erişimi olanların oranı %65, sabit telefonu olanların oranı %13,8 ve radyo bulunanların oranı ise %14 olarak belirlenmiştir. Cep telefonuna “sahip olma” durumu, eğitim seviyesi ve gelir düzeyi ile doğru orantılı olarak artmakta ve “lise” grubunda %89.5'e ulaşmaktadır. Çocukların %75.5'inin cep telefonunda internet bağlantısı bulunmaktadır (RTÜK, 2013).

Chisholm, 8-18 yaş arasındaki çocuk ve ergenlerin günde ortalama 8 saatini bilgi ve iletişim cihazlarını kullanarak geçirdiklerini belirtmektedir (Chisholm, 2006). TÜİK 2016 verilerine göre Türkiye'deki hanelerin %96,9'unda cep telefonu bulunmaktadır. Sabit telefon bulunma oranı ise %25,6 olarak belirlenmiştir.

Çocukların iletişim araçlarına verdikleri önem sırasıyla internet %60.8, bilgisayar/tablet %48.6, cep telefonu %45, televizyon ise %40.5 oranında değerlendirilmiştir. İncelenen iletişim araçları içinde en eskisi olan “radyo”, çocuklar tarafından %55.2 oranında “önemli değil” kategorisinde değerlendirilmiştir. Çocuklar cep telefonuna günde ortalama 2 saat 39 dk, televizyona 1 saat 55 dk, internete 1 saat 48 dk, bilgisayar/tablete (internet dışında) 1 saat 34 dk, kitap, gazete, dergi (ders kitabı dışında) okumaya 1 saat 32 dk, radyo dinlemeye 58 dakika zaman ayırmaktadırlar. Bu durum, çocukların iletişim araçlarına önem verme düzeyleri ile kullanma süreleri arasında paralellik bulunmadığı şeklinde ifade edilebilir. Çocukların önem sıralamasında %45 ile dördüncü sıraya yerleştirdikleri cep telefonu en uzun zaman ayrılan iletişim aracı olmaktadır. Benzer şekilde %40.5 oranı ile beşinci sırada “önemli” bulunan televizyon ise en uzun zaman ayrılan iletişim aracı sıralamasında ikincidir. İletişim araçları arasında %60.8 oranı ile “önemlilik sıralamasında” ikinci durumda olan İnternet, günlük ortalama kullanım süresi açısından üçüncü sıraya yükselmiştir (RTÜK, 2013).

İnternet kullanım amaçları dikkate alındığında, 2016 yılının ilk üç ayında internet kullanan bireylerin %82,4'ü sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşırken, bunu %74,5 ile paylaşım sitelerinden video izleme, %69,5 ile online haber, gazete ya da dergi okuma, %65,9 ile sağlıkla ilgili bilgi arama, %65,5 ile mal ve hizmetler hakkında bilgi arama ve %63,7 ile İnternet üzerinden müzik dinleme (web radyo) takip etti. Ayrıca 2016 yılının son 3 ayı içerisinde İnternet kullanan bireylerden İnterneti hemen her gün veya haftada en az bir defa kullanan bireylerin oluşturduğu düzenli İnternet kullanıcı oranı 2016 yılının ilk üç ayında %94.9 olmuştur (TÜİK, 2016).

Yapılan çalışmalar günümüzde çocuk ve gençlerin televizyon, video, bilgisayar, internet, sinema, radyo, teyp, video oyunları gibi kitle iletişim araçlarının karşısında günde 4-5 saatten daha fazla zaman geçirdiklerini göstermektedir. Bu süre uyku haricinde diğer aktivitelere harcanan süreden daha fazla bir süredir ve bu araçlar etkileşimli olarak kullanıldığında, bu süre 8 saate kadar çıkabilmektedir. Bu durum internet bağımlılığı kavramını da gündeme getirmiştir (EU Kids Online II Türkiye, 2010).

İnternet bağımlılığı, internet kullanımına sınırlama getirememe, sosyal veya akademik zararlarına rağmen kullanıma devam etme ve internete ulaşımın kısıtlandığı durumlarda anksiyete duyma gibi belirtilerle kendini gösteren bir teknoloji bağımlılık türüdür (Eşgi, 2014). İnternet disorder (IAD) ya da “internet tutkunluğu bozukluğunu” tanımlamak için çok sayıda kriteri göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Birçok kişi online haberleşme ağında çok vakit geçirmektedir ancak hepsinde internet bağımlılığı bozukluğu tanısını koymak mümkün değildir. Ayrıca çok sayıda kişi de okuyarak, TV seyrederek, iletişim araçlarını uzun süre kullanarak arkadaş ve sosyal aktivitelerini ihmal eder. Kitap bağımlılığı, TV bağımlılığı gibi durumlarda da internet bağımlılığı

bozukluğu tanısı hemen konmaz (Shapira et al, 2000). İnternet bağımlılığı ile ilgili yaş, cinsiyet, düşük özgüven, içe ve dışa dönüklük, akran baskısı ve algılanan sosyal destek, yalnızlık ve depresyon durumları arasında ilişki vardır (Eşgi, 2014, s.809). Erkekler kızlara göre daha çok internet bağımlısıdır (Chou et al, 2005, s.371).

Çocukların bilinçli ve doğru bir şekilde internet kullanımında, sadece bireysel değil çevresel faktörlerin de etkisi büyüktür. Bu nedenle, ailelerin görüşleri ve tutumları, çocukların bilinçli internet kullanımları için oldukça önemlidir. İnternet bağımlılığı, bireyi eğitim öğretim sürecinde ya da gündelik işlerini yaparken önemli bir ölçüde etkileyebilmekte ve önemsenmesi gerekmektedir. Bu derece etkililiği söz konusu olan internet bağımlılığının bireylerde bulunup bulunmadığı ve varsa bunun düzeyi, hem eğitimciler hem de klinisyenler tarafından önemsenmektedir (Eşgi, 2014).

Bu bilgiler ışığında, araştırmada 5, 6 ve 7. sınıfta öğrenim gören çocukların iletişim araçlarına sahip olma durumu ortaya konmuş, aile-çocuk internet bağımlılık düzeylerinin sosyo-demografik faktörlerle ilişkisi değerlendirilmiştir. Mevcut bulgular temelinde, iletişim araçlarının kullanım oranı ve bu durumdan kişisel gelişim açısından olumsuz etkilenen çocuk profilinin belirlenmesi ile bu çocuklara yönelik verilecek eğitim ve yönlendirmelere ışık tutulması amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı; sosyo-demografik faktörlere göre 5, 6 ve 7. sınıfta öğrenim gören çocukların iletişim araçlarına sahiplik durumunun ortaya konması ve aile-çocuk internet bağımlılık düzeylerinin sosyo-demografik faktörlerle ilişkisinin değerlendirilmesidir.

Araştırmada çocukların iletişim araçlarına sahip olma durumu ile aile-çocuk internet bağımlılık düzeylerinin yaş, eğitim düzeyi, aylık gelir durumu, evde bilgisayar bulunma durumu, evde internet bağlantısı bulunma durumu, evde vcd, dvd, video, kamera gibi araçları kullanma, interneti kullanma amacı, evde interneti kendinden başka aile bireyinin kullanma durumu, bilgisayar kullanma gibi faktörlere göre incelenmiştir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1-Ortaokul 5,6 ve 7.inci sınıfa giden çocukların iletişim araçlarına sahip olma durumu nedir?
- 2-Ortaokul 5,6 ve 7.inci sınıfa giden çocukların internet bağımlılık düzeyleri nasıldır?
- 3-Çocuklar kendilerini internet bağımlılığı bakımından nasıl görmektedirler?
- 4-Ebeveynler çocuklarını internet bağımlılığı bakımından nasıl algılamaktadır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma 5, 6 ve 7. sınıfta öğrenim gören çocukların iletişim araçlarına sahiplik durumunun ortaya konması ve aile-çocuk internet bağımlılık düzeylerinin sosyo-demografik faktörlerle ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan betimsel tarama modelinde bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 5, 6 ve 7. sınıfa devam eden çocuklar ile bu çocukların anne veya babaları (n=286) oluşturmaktadır. Araştırma kapsamına alınan iki farklı ildeki üç okul tesadüfi örneklem yöntemine göre seçilmiş, araştırma olanaklarını sunan okul yöneticileriyle görüşülerek okullarda düzenli aralıklarla yapılan veli toplantılarında araştırma hakkında velilere genel bilgi verilmiştir. Bilgilendirmenin ardından araştırmaya katılmayı kabul eden ebeveynler ile okullarda 5, 6 ve 7. sınıfta öğrenim gören çocuklar, araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma hakkında genel bilgi verildikten sonra, araştırmaya katılmayı kabul edenler farklı bir salona davet edilmiş, gelen

ebeveynlere veri toplama araçları uygulanmıştır. Bu ebeveynlerin 5., 6. ve 7. sınıfta öğrenim gören çocukları için ölçek verilmiş, aynı ölçeği hem ebeveyn hem de çocuğun ayrı ayrı doldurması ve tek bir form halinde önceden verilen boş dosyaya koyarak getirmeleri istenmiştir. Araştırmacı tarafından bu ebeveynlerin çocuklarının öğrenim gördüğü sınıflara gidilerek çocuklara da açıklama yapılmış, formları nasıl dolduracaklarıyla ilgili bilgi verilerek belirli bir tarihte veriler geri toplanmıştır. Toplamda 500 form verilmiş, eksik ve yanlış getirilen formlar elendikten sonra üç okuldan toplam 286 ebeveyn ve 286 çocuğuna ait veriler değerlendirmeye alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formu önceki çalışmalar ve literatür bilgileri dikkate alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Formun ilk bölümünde çocuk ve ailenin sosyo-demografik verilerine ilişkin sorular bulunmaktadır. Formun ikinci bölümünde ise iletişim araçlarının evde ve çocuğun odasındaki varlığına ilişkin sorular yer almıştır.

Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği: Araştırmada Eşgi (2014) tarafından geliştirilen ölçek dört faktör altında toplanan 20 maddeden oluşmaktadır. Likert tipi ölçekte, katılımcıdan “uygun değil”, “nadiren”, “arada sırada”, “çoğunlukla”, “çok sık” ve “devamlı” seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Ölçeğin Cronbach α değeri ,91’dir. Ölçeğin Spearman Brown değeri ,89 olarak bulunmuş ve Guttman Split-Half değeri ise 0,87 olarak bulunmuştur. Seçeneklere sırasıyla 0,1,2,3,4 ve 5 puan verilmektedir. Ölçekte “sosyal soyutlanma” faktörü 1., 5., 6., 16. ve 17. maddelerden oluşan 5 maddeyi kapsamakta ve bireyin sosyalleşmesini engelleyen etmenler ile ilgili özellikleri belirlenmektedir. Ölçekte “işlevsizlik” olarak isimlendirilen 2., 7., 8., 9., ve 18. maddeler işlev bozukluğuna ait özelliklerle ilgili durumları belirlemektedir. Ölçekte “yoksunluk” faktörü 3., 4., 12. ve 19. maddeleri kapsamaktadır ve bu ifadeler eksiklik ve internet olmadığında ortaya çıkabilecek durumlara ait özellikleri kapsamaktadır. Ölçekteki dördüncü faktör ise 10., 11., 13., 14., 15. ve 20. maddelerde bulunan “kontrol güçlüğü” ile ilgili ifadeleri ölçmektedir. 80 ve üzeri puan alındığında “İnternet bağımlısı” olarak tanımlanmakta; 50–79 puan arası alındığında “sınırlı semptom gösterenler” ve 49 puan ve altı alındığında “semptom göstermeyenler” olarak tanımlanmaktadır.

Veri Çözümleme Teknikleri

Verilerin analizi SPSS 26.0 programında yapılmıştır. Çocukların iletişim araçlarının evde ve çocuğun odasında bulunmasına ilişkin veriler yüzdeler ve frekans olarak verilmiş, çeşitli demografik değişkenlere göre test etmek için t-testi, çok değişkenli anova testi kullanılmıştır. Çocukların bir günde bilgisayar ve internete ayırdıkları sürelerle ilişkin veriler varyans analizi yöntemiyle değerlendirilmiş, verilerin temel bileşenler analizine uygunluğunu belirlemek için ise Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı testi uygulanarak kontrol edilmiştir.

BULGULAR

Sosyo-demografik faktörlere göre 5, 6 ve 7. sınıfta öğrenim gören çocukların iletişim araçlarına sahiplik durumunun ortaya konması ve aile-çocuk internet bağımlılık düzeylerinin sosyo-demografik faktörlerle ilişkisinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen veriler bu bölümde tablolar halinde sunulmuştur. Çalışma grubunu oluşturan ebeveynlere ait demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Ebeveynlere İlişkin Demografik Özellikler (N=286)

Değişkenler	Grup	n	%
Yaş	30 yaşından küçük	19	6,6
	31-35 yaş	76	26,5
	36-40 yaş	81	28,3
	41 yaşından büyük	110	38,4
Eğitim düzeyi	İlkokul mezunu	78	27,2
	Ortaokul mezunu	58	20,2
	Lise mezunu	84	29,3
	Üniversite mezunu	66	23
Aylık gelir durumu	Düşük gelir seviyesi	49	17,1
	Orta gelir seviyesi	124	43,3
	Yüksek gelir seviyesi	113	39,5
Evde bilgisayar bulunma durumu	Var	197	68,8
	Yok	89	31,1
Bilgisayarda internet bağlantısı bulunma durumu	Var	194	98,4
	Yok	3	1,5
Cep telefonu bulunma durumu	Var	285	99,6
	Yok	1	0,4
Cep telefonunda interneti kullanma durumu	Kullanıyor	217	75,8
	Kullanmıyor	69	24,1
Evde interneti kendinden başka aile bireyinin kullanma durumu	Sadece ebeveyn kullanıyor	11	3,8
	Çocuk dışındaki büyükler kullanıyor	3	1
	Tüm aile kullanıyor	272	95,1
İnterneti kullanma amacı	Eğlenmek, sosyal paylaşım vb	96	33,5
	Bilgisayar oyunları oynamak	41	14,3
	Eğitim, araştırma	66	23
	Diğer (İş amacıyla vb)	83	29
İnterneti günlük kullanma süresi	1 saatten az	47	16,4
	1-3 saat	174	60,8
	4-6 saat	47	16,4
	7-9 saat	11	3,8
	10 saatten fazla	7	2,4

Çalışma grubundaki ebeveynlerin %38,4'ü 41 yaşından büyüktür. 29,3'ü lise mezunu, %43,3'ünün ortalama aylık gelir düzeyi orta seviyededir. %68,8'inin evde bilgisayarı vardır ve bunların %98,4'ünün bu bilgisayarlarda internet bağlantısı bulunmaktadır. Cep telefonu kullanma oranı %99,6'tır, bunların %75,8'inin cep telefonunda internet bağlantısı vardır. Çocuklar da dahil olmak üzere ailedekilerin %95,1'i interneti kullanmaktadır ve %33,5'inin interneti kullanma amacı

Turkish Studies

eğlence ve sosyal paylaşımıdır. Çalışma grubundakilerin %60,8'i günlük ortalama 1-3 saat arasında interneti kullandıklarını belirtmişlerdir. Her gün ortalama 10 saatten fazla interneti kullanma oranı %2,4'tür ve bu bireyler (n=7) işleri nedeniyle bu kadar süre kullandıklarını belirtmişlerdir.

Çalışma grubundaki çocukların 94'ü 5.inci sınıfta (%30.2), 115'i 6.ıncı sınıfta (%36.9), 102'si 7.inci sınıfta (%32.7) öğrenim görmektedir ve %49.2'i kız (153), %50.8'i de erkeklerden (158) oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk araştırma sorusu, "ortaokul 5,6 ve 7.inci sınıfa giden çocukların iletişim araçlarına sahip olma durumu" ile ilgili olarak çocukların kendi odalarında iletişim aracı bulundurma durumları araştırılmıştır. Çocukların odalarında iletişim aracı bulundurma durumları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Çocukların Odasında Bulunan İletişim Araçları

Kitle iletişim araçları	5.inci sınıf (n= 84)		6.ıncı sınıf (n= 105)		7.inci sınıf (n= 97)		Toplam (N=286)	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Bilgisayar	11	13	21	20	18	18,5	50	17,4
İnternet bağlantısı	11	13	21	20	18	18,5	56	19,5
Televizyon	1	1.1	-	-	-	-	1	0,3
Kablolu Tv	-	-	-	-	1	1	1	0,3
Cep telefonu	10	11,9	27	25,7	33	34	70	24,4
Cep tlf da internet bağlantısı	13	15,4	26	24,7	36	37,1	75	26,2
Radyo	-	-	-	-	1	1	1	0,3
Teyp	-	-	-	-	1	1	1	0,3
Video	-	-	-	-	2	2	2	0,6
VCD veya DVD	1	1,1	2	1,9	4	4,1	8	2,7

Çalışma grubundaki çocukların 32,5'inde'unda cep telefonu vardır ve %26,2'sinin cep telefonunda internet bağlantısı bulunmaktadır.

Çocuklar günümüzün en yaygın ve etkin kitle iletişim aracı olan televizyondan da etkilenmektedirler. Anket bulgularına göre çocukların hafta içi ve hafta sonu televizyon izleme sıklığı ile ilgili veriler aşağıda Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3. Çocukların Hafta İçi- Hafta Sonu Televizyon İzleme Sıklığı (N=286)

İletişim aracını kullanma süresi (Günde)	Hafta içi		Hafta sonu	
	n	%	n	%
Tv İzleme Süresi				
0-1 saat	134	46,8	35	12,2
2-3 saat	101	35,3	169	59
4 saat ve daha fazla	51	17,8	82	28,6
Bilgisayar Kullanma Süresi				
0-1 saat	251	87,7	136	47,5
2-3 saat	32	11,1	119	41,6
4 saat ve daha fazla	3	1	31	10,8
Toplam	286	100,0	286	100,0

Çalışma grubunun %6,8'i hafta içi 1 saatten az Tv izlediğini, %87,7'si de 1 saatten az bilgisayar kullandığını belirtmektedir.

Çalışmada ikinci araştırma sorusu olarak belirlenen “ortaokul 5,6 ve 7.inci sınıfa giden çocukların internet bağımlılık düzeyleri” ile ilgili, çocukların internete bağımlılık düzeylerini belirlemek amacıyla “Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği” kullanılmış, yaş faktörü ele alınarak elde edilen bulgular Tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 4. Çocukların Yaş Aralıklarına Göre Ölçekten Aldıkları Puanlar

Varyans	Kareler top.	Df	Kareler top.	p	F	Anlamlı fark
Grup içi	148263,83	278	187,36	.19	27,31	
Gruplar arası	8246,13	8	1872.56			-
Toplam	156509,96	286				

p<0.05

Tablo 4’de özetlendiği gibi çalışma grubundaki çocukların ölçekten aldıkları puan bakımından yaş aralıkları (5, 6 ve 7.inci sınıfa giden çocuklar arasında) anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F_{8-278}=27,31$ ve $p>0.05$).

Çalışma grubundaki ebeveynlerin Aile-Çocuk İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin ‘sosyal soyutlanma’ boyutuyla ilgili değerlendirmeleri Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Ebeveynlerin Ölçeğin Sosyal Soyutlanma Boyutuyla İlgili Değerlendirmeleri (%)

	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Çok sık	Devamlı
Hangi sıklıkla çocuğunuz aile üyeleri ile vakit geçirmek yerine internette zaman harcamayı tercih eder?	2,1	18,7	39,6	31,4	8,2
Hangi sıklıkla çocuğunuz internetteki kullanıcılarla yeni arkadaşlıklar kurar?	2,1	42,8	26,9	20	8,2
Hangi sıklıkla çocuğunuz odasında yalnız başına bilgisayarda oyun oynayarak zaman geçirir?	15	14,8	31,6	27,3	11,3
Hangi sıklıkla çocuğunuz yapmaktan hoşlandığı hobi ve/veya dışarıda bir etkinlik yapmak yerine internette zaman geçirmeyi seçer?	15,9	24,3	17,8	19,6	22,4
Hangi sıklıkla çocuğunuz arkadaşları ile birlikte dışarı gitmek yerine internet ortamında zaman geçirmeyi seçer?	13,6	49,2	13,6	11,8	11,8

Çalışma grubundaki ebeveynler, internet kullanımına ilişkin çocuklarının arkadaş ve sosyal çevrelerinden uzak olduğuna ilişkin cevaplar vermekte, çocuklarının genel anlamda interneti sık kullandıkları yönünde algılamakta ve hayatlarının akışında çocukların teknolojik araçları kullanırken normal eylemler gerçekleştirdiklerini göz önünde bulundurmadan sosyal soyutlanma yaşadıkları şeklinde yorumlamaktadırlar.

Ebeveynlerin ölçeğin 'işlevsizlik' boyutuyla ilgili değerlendirmeleri Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Ebeveynlerin Ölçeğin İşlevsizlik Boyutuyla İlgili Değerlendirmeleri (%)

	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Çok sık	Devamlı
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette zaman harcamak için günlük ev işlerini ihmal eder?	7,3	23,5	39,6	21,4	8,2
Hangi sıklıkla çocuğunuzun internet ortamında harcadığı süreden şikayet edersiniz?	8,3	12,8	38,3	22,2	18,4
Hangi sıklıkla çocuğunuzun notları internette harcadığı süreden dolayı düşer?	15,9	24,3	17,8	19,6	22,4
Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti keşfettiğinden beri diğer insanlardan uzak durur?	15	14,8	31,6	27,3	11,3
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette yeni tanıştığı arkadaşlarından telefon çağrılarını alır?	26,6	36,2	13,6	11,8	11,8

Çalışma grubundaki ebeveynler, çocuklarının internet kullanımı sürelerinin fazlalığına, buna bağlı olarak başarısının düştüğüne ve sosyal ortamdan uzaklaşığına ilişkin değerlendirmeler yapmaktadır.

Ebeveynlerin ölçeğin 'yoksunluk' boyutuyla ilgili değerlendirmeleri Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Ebeveynlerin Ölçeğin Yoksunluk Boyutuyla İlgili Değerlendirmeleri (%)

	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Çok sık	Devamlı
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne yaptığını sorduğunuzda savunmacı ya da gizemli olur?	13,6	11,8	26,6	36,2	11,8
Hangi sıklıkla çocuğunuz interneti kullanmadan öncesine göre yorgun ve bitkin görünür?	60,3	12,8	6,3	12,2	8,4
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette ne kadar süre kaldığı ile ilgili uyarılarınıza öfke nöbetleri oluşturur?	12,9	41,3	17,8	19,6	8,4
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette olmadığına kendini mutsuz, hüzünlü veya gergin hissedip, internete girince rahatlar?	12,9	26,6	26,6	22,3	11,3

Çalışma grubundaki ebeveynler internet kullanmalarını engellediklerinde çocuklarının verdikleri tepkileri genel olarak olumsuz değerlendirmektedirler. Aileler sahip oldukları zaman darlığı ya da internet kullanım becerisi gibi niteliklerden kaynaklı çocuklarının internet kullanımı ve internet etkinlikleri konusunda onları kontrol etme yeteneğine sahip olmakta zorlanmakta, çocukların internet yoksunluğu yaşadıklarında aşırı tepkiler verdikleri konusunda endişelenmektedirler

Ebeveynlerin ölçeğin 'kontrol gücü' boyutuyla ilgili değerlendirmeleri Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Ebeveynlerin Ölçeğin Kontrol Gücü Boyutuyla İlgili Değerlendirmeleri (%)

	Nadiren	Ara sıra	Çoğunlukla	Çok sık	Devamlı
Hangi sıklıkla çocuğunuz internete bağlı kalması için koyduğunuz zaman sınırına uymaz?	7,8	13,5	17,8	41,3	19,6
Hangi sıklıkla çocuğunuz başka bir şey yapmadan önce e-postasını (e-mail) denetler?	14,3	32,8	26,3	18,2	8,4
Hangi sıklıkla çocuğunuzu aksini söylemenize rağmen gizlice internete bağlanırken bulursunuz ?	12,9	17,8	41,3	19,6	8,4
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette iken rahatsız edildiğinde kontrolünü kaybeder, bağırır ya da rahatsız olmuş gibi hareketler yapar?	12,9	26,6	26,6	22,3	11,3
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette bağlı değilken internetle ilgili bir şeyler yapar görünür?	8,6	18,8	24,6	36,2	11,8
Hangi sıklıkla çocuğunuz internette geçireceği zaman konusunda sınır koyduğunuzda kızgın ya da kavgacı olur?					

Çalışma grubundaki ebeveynlerin değerlendirmeleri, çocuklarının internet bağımlılığına ilişkin kontrol gücü yaşadıklarına işaret etmektedir.

TARTIŞMA

Son yıllarda bilgi ve teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişmeler, bilgisayar ve internet kullanımının hızla yaygınlaşmasına yol açmıştır. Teknoloji günümüzde, eğitim, sanat, reklam, tanıtım, ticaret, sağlık, iletişim gibi her alanda kullanılmaktadır. Günümüz bilgi ve iletişim toplumunun en yaygın araçlarından biri haline gelen internet, ailelerin ve çocukların gündelik yaşamının bütün alanlarını etkilemektedir (Suhail, Bargees, 2016). Ancak teknolojiyi ve interneti herkes ihtiyaçları ve amaçları doğrultusunda, gerektiği miktarda kullanmamakta, internet kullanımını sınırlayamamaktadır. Bireyin hayatını sekteye uğratabilecek biçim ve zaman diliminde internet ve internet teknolojilerine bağlı uygulamaları kullanmaları, internet bağımlılığı kavramını gündeme getirmiştir (Çelen ve ark, 2011). Kuzu ve ark. (2008) Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü desteğiyle gerçekleştirdikleri İnternet Kullanımı ve Aile Araştırmasında çocukların internet kullanım süre ve sıklıkları ile iletişim amaçlı internet kullanımını arasında önemli düzeyde bir

ilişki tespit etmişlerdir. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi'nin Türkiye ile ilgili bulgularında ise araştırmaya katılan 9-16 yaş arasındaki çocukların interneti kullanmaya 10 yaş civarında başladıkları ve günde ortalama 1-1,5 saat internet kullandıkları belirlenmiştir (Arslan ve ark, 2010). Çalışma grubundaki çocukların %32,5'inde cep telefonu vardır ve %26,2'sinin cep telefonunda internet bağlantısı bulunmaktadır. TÜİK 2017 verilerine göre 6-15 yaş grubundaki çocukların cep telefonu kullanım oranları %24,3'tür. Randomize seçilmiş olan çalışma grubundaki oranın benzerlik taşıması, araştırmanın güvenilirliği bakımından önemli bir bulgudur.

Çalışma grubunun %6,8'i hafta içi 1 saatten az Tv izlediğini, %87,7'si de 1 saatten az bilgisayar kullandığını belirtmektedir. 2016 TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde 6-15 yaş grubundaki çocukların %92,5'i hemen her gün TV izlemektedir. Bu oran 06-10 yaş grubundaki çocuklarda %94,8 ve 11-15 yaş grubu çocuklarda ise %90,2'dir. Günde ortalama dört saatin üzerinde TV izleyen çocukların oranı 6-15 yaş grubunda %12 iken, 6-10 yaş grubunda %12,5, 11-15 yaş grubu çocuklarda ise %11,6'dır.

Özen ve Sarıcı (2010) gençlerin internete her bağlandıklarında, %27,6'sı 1 saatten az, %46,3'ü 1-2 saat, %17,4'ü 2-4 saat, %8,6'sı 4 saatten fazla zaman geçirdiklerini; Demir (2016) sosyal medya kullanımı ve aile iletişimiyle ilgili yaptığı araştırmada gençlerin %56'sının 1-3 saat arası sosyal medyayı kullandıklarını, her gün birden fazla giren katılımcıların oranının %59 ile ilk sırada geldiğini belirtmektedir. Ergenç (2011) çocukların her gün en az bir kere Facebook profillerini ziyaret ettiklerini belirtmektedir.

2016 TÜİK verilerine göre Türkiye genelinde interneti her gün veya haftada en az bir defa kullanan bireylerin oluşturduğu düzenli internet kullanıcı oranı 2016 yılının ilk üç ayında %94,9 olarak belirlenmiştir. Çocukların %45,6'sı hemen her gün internet kullanmaktadır. Ayrıca TÜİK zaman kullanım araştırması 2014-2015 sonuçlarına göre 10-17 yaş grubundaki çocuklar, bir gün içinde zamanlarının 2 saat 35 dakikasını TV izleme, radyo müzik dinlemeye ayırmaktadırlar.

İletişim araçları kullanımında, sosyal ağlar içinde en fazla kullanılan ağ sisteminin %81'lik oranla Facebook olduğu tespit edilmiştir (Seyrek ve Yılmaz, 2016). Sosyal medya kullanım oranını Çelen ve ark (2011) %85 bulmuşlardır. Çocukların kişisel bilgilerini internette paylaşması ebeveynleri tarafından yasaklanmış olmasına rağmen çocukların %42'si kişisel bilgilerini "herkese açık" seçeneği ile kullanırken, çocukların üçte birinin kişisel bilgilerini sadece arkadaşları ile paylaştıkları görülmüştür (Meriçelli ve Uluyol, 2016).

Araştırmanın üçüncü araştırma sorusu "çalışma grubundaki çocukların kendilerini internet bağımlılığı bakımından nasıl gördüklerini" ve dördüncü araştırma sorusu ise ebeveynlerin çocuklarını nasıl algıladıklarını belirlemektir. Bu durumlar hakkında değerlendirme yapılırken internet bağımlılığının, bireyin sahip olduğu kuşak farklılığı ile ilgili bir kavram olabileceği ve bu kuşak farklılıklarına göre farklı ölçütler kullanılması gerekebileceği de gözönünde bulundurulmuştur. İnternet bağımlılığı kavramı, bireyin sahip olduğu yaşa göre tanımlanmamaktadır. İnternet bağımlılığına yönelik tanımlamalar genellikle günlük yaşantı düzenini aksatma veya süre sınırlamasına göre tanımlanmaktadır (Lee ve Chae, 2007). Bu durum dikkate alınarak bulgular analiz edilmeye çalışılmıştır.

Tablo 4'de özetlendiği gibi çalışma grubundaki çocukların yaş aralıkları anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F_{8,278}=27,31$ ve $p>0.05$). Ölçekten alınan bu değer, çocukların kendilerini internet bağımlısı olarak görmedikleri şeklinde değerlendirilebilir. Yetişkinler interneti genellikle kendi işlerinin bir parçası olarak kullanırken, 13-19 yaş arası gençler interneti daha çok oyun oynamak, müzik dinlemek ve yeni insanlarla tanışmak için kullanmaktadır (Tarı Cömert ve Kayıran, 2010, s.167). Bu değerlendirmeye göre çocukların, ebeveynlerine göre kendileri ile ilgili bir duruma farklı anlamlar yükledikleri (Bolişik ve Muslu, 2009) bir başka deyişle kuşaklar arasında özellikle

teknolojinin kullanılması ve anlamlandırılması konusunda farklılıklar olduğu göz önünde bulundurulabilir. Ergenlerin kendi beyanlarına göre internet kullanımları incelendiğinde %74'ünün yabancı biri ile iletişim kurduğu, %44'ünün silah ve patlayıcılarla ilgili bir siteyi ziyaret ettiği, %25'inin kimlik bilgilerini paylaştığı, %21'inin porno siteleri ziyaret ettiği, % 7.5'nin nefret içerikli siteleri izlediği bulunmuştur. Bazı çalışmalarda 13-19 yaş arası gençlerin ebeveynlerine göre daha yoğun internet kullanıcıları oldukları belirlenmiştir (Ayas ve Horzum, 2013).

Çalışma grubundaki ebeveynler, internet kullanımına ilişkin çocuklarının arkadaş ve sosyal çevrelerinden uzak olduğuna ilişkin cevaplar vermekte, çocuklarının genel anlamda interneti sık kullandıkları yönünde algılamakta ve hayatlarının akışında çocukların teknolojik araçları kullanırken normal eylemler gerçekleştirdiklerini göz önünde bulundurmadan sosyal soyutlanma yaşadıkları şeklinde yorumlamaktadırlar. Ebeveynler, internet kullanma süresi arttıkça çocuklarında depresyon, izolasyon, agresifleşme gibi bazı sorunlara neden olabileceği gibi genel sağlık durumlarını da olumsuz şekilde etkileyeceği endişesi yaşamaktadırlar (Kubey et al, 2001). İnternet kullanmanın sosyal ilişkiler kurmak için gerekli olan beceriyi, yetenekleri ve sabrı yok ettiğine inanan çalışmacıların sayısı artmaktadır. Yapılan bir çalışmada 12-18 yaş arasında bulunan 10.800 gencin %92'sinin evinde internet erişiminin olduğu ve bu gençlerin çoğunluğunun zamanının büyük bir kısmını sanal sohbet ortamında tanıştığı kişilerle konuşarak, sitelerde dolaşarak, oyun oynayarak geçirdiğini, bu popülasyonun yalnızca % 1'inin araştırma yapmak ve ders çalışmak için interneti kullandığı ortaya çıkmıştır (Tarı Cömert ve Kayıran, 2010, s.167). Holman ve ark. (2005) tarafından yapılan çalışmada yaygın internet kullanan ve bilgisayar oyunları ile zamanını geçiren çocukların sosyal gelişimlerinin önemli ölçüde gerilediği, bu çocukların öz güvenlerinin düşük, sosyal kaygı düzeylerinin ve saldırganlık davranışlarının yüksek olduğu bulunmuştur. Kontrolsüz internet kullanımı ise çocuğun ve gencin fiziksel, psikolojik, sosyal ve bilişsel gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Çin'de kolej öğrencileri ile yapılan bir çalışmada internet bağımlısı öğrencilerin çoğunlukla aile ilgisi eksikliği olduğu bulunmuştur Ailelerinden gerekli desteği alamayan ve aileleriyle problem yaşayan çocuklar, yaşadıkları bu problemler nedeniyle kendilerini sanal dünyada ifade etmeye çalışmaktadırlar (Lee ve Chae, 2007, s.642). Aşırı internet kullanımının çocuk ve gençlerde oluşturduğu olumsuz etkiler dikkate alındığında çalışma grubundaki ailelerin değerlendirmeleri, çocuklarını olumsuz etkilerden koruma endişesi yaşamalarından kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışma grubundaki ebeveynler, çocuklarının internet kullanımı sürelerinin fazlalığına, buna bağlı olarak başarısının düştüğüne ve sosyal ortamdaki uzaklaşmasına ilişkin değerlendirmeler yapmaktadır. İnternete karşı ailelerin gösterdikleri tepkilerle çocukların internet kullanımı arasında farklı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda ergenlerin interneti en sık eğlence ve iletişim amacı ile kullandığı ve erkeklerin kızlardan daha fazla internete girdiği belirlenmiştir. Erkek ergenlerin mp3, oyun, pornografî, spor, politika ve bilim sitelerini; kız ergenlerin sanal sohbet, alışveriş, pop star ve dersler ile ilgili siteleri kullandıkları görülmektedir. Ergenlerin %86'sının sanal sohbet yaptığı ve sanal sohbet sırasında %67'sinin kendilerini yaş, isim, fiziksel özellik ve meslek konusunda farklı tanıttıkları tespit edilmiştir (Tarı Cömert ve Kayıran, 2010, s.168). Lee ve Chae (2007) tarafından yapılan çalışmada ailelerin internet kullanımını sınırlamasıyla çocukların internet kullanımı arasında bir ilişki olmadığını belirtirken Shih'in (2003) çalışmasında ise ailelerin internet kullanımına karşı tutumlarıyla internet bağımlılığı arasında doğrudan bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Young (2004) ergen ya da genç bireylerde interneti kötüye kullanmaya neden olan etkenler arasında bireyin internet erişimine ailesi tarafından bir kontrol ya da engelin bulunmamasının da önemli bir etkisinin olduğunu belirtmiştir (Akt: Ayas ve Horzum, 2013). Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen ve 25 Avrupa ülkesinin katılımıyla gerçekleşen Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi sonuçlarına göre; çocukların internet ortamında risk içeren çeşitli etkinliklerde yer aldıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan ebeveynlerin çocuklarını bu risklerden uzak tutmayı

Turkish Studies

sağlayacak yeterli bilgiye sahip olmadıkları da gözlenmektedir. Araştırma kapsamında Türkiye çapında kentsel ve kırsal bölgelerde 9-16 yaş arası 1018 çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile görüşmeler yapılarak çocukların internet kullanımı ve internet riskleri incelenmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre çocukların internet kullanımı sırasında karşılaştıkları olumsuz durumlarla ilgili ailelerinden daha çok arkadaşlarından yardım alma eğiliminde oldukları görülmüştür. (Arslan ve ark., 2010).

Teknolojik araçlar esneklik ve ulaşılabilirlikte sağladığı kolaylıklar sayesinde eğitimde sıkça kullanılmaya başlanmıştır. Ancak bu durum birçok değişimi beraberinde getirdiği gibi eğitimde teknoloji kullanımına yönelik bazı yanlış anlamaların doğmasına da neden olmuştur (Özdemir, 2016). Araştırmada kullanılan ölçekte 'işlevsizlik' boyutunu inceleyen maddeler daha çok internette geçirilen zaman, okul başarısı ve sosyal ilişki üzerine odaklanmaktadır. Ebeveynler ile çocuklar için internette geçirilen sürenin değişeceği göz önüne alınırsa çocuklar hayat akışında tüm uygulamalarda kullanılan interneti kullanma sürelerini normal olarak tanımlamakta, ancak ebeveynleri tarafından internet bağımlısı olarak algılanmakta oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Çalışma grubundaki ebeveynler internet kullanmalarını engellediklerinde çocuklarının verdikleri tepkileri genel olarak olumsuz değerlendirmektedirler. Aileler sahip oldukları zaman darlığı ya da internet kullanım becerisi gibi niteliklerden kaynaklı çocuklarının internet kullanımı ve internet etkinlikleri konusunda onları kontrol etme yeteneğine sahip olmakta zorlanmakta, çocukların internet yoksunluğu yaşadıklarında aşırı tepkiler verdikleri konusunda endişelenmektedirler (Cole et all, 2002, s.986). İnternet bağımlılığı kullanıcının sürekli olarak internet kullanımını gerekli görmesini sağlayan, internete bağlanamadığı durumlarda ise sürekli internete bağlanacağı anı hayal ederek buna göre hareket etmektedir (Ocak, 2010). İnternet kullanım düzeyi internette geçirilen zamanla pozitif bir ilişkinin olduğu düşünüldüğünde internet kullanım becerisinin iyi olması için internette daha fazla zaman harcanmasını gerektirmektedir. İnternette fazla zaman geçirilmesi de internet bağımlılığının düzeyine etki etmektedir. Aileler, çocukların bu olumsuzluklara maruz kalmaması için interneti yasaklaması ya da çocukların internette neler yaptığı konusunda çocuğuyla hiç ilgilenmemesi yanlış bir davranış olacaktır.

Çalışma grubundaki ebeveynlerin değerlendirmeleri, çocuklarının internet bağımlılığına ilişkin kontrol gücüğü yaşadıklarına işaret etmektedir. İnternet, amacı dışında kontrolsüz ve bilinçsiz kullanıldığında kaygı ve korkuya neden olmakla birlikte kişisel gelişimi olumsuz şekilde etkileyebilmektedir (Chou et all, 2005, s.366). Ayrıca internetin amacı dışında aşırı derecede kullanımı kullanıcının biyolojik, fizyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimini olumsuz olarak etkileyebilmektedir (Caplan, 2002). Aile tutumu da çocukların internet kullanımlarını etkileyen önemli bir unsurdur. Ebeveynlerin çoğu çocuğu sürekli kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır. Bu durum çocuğun ikileme düşmesine neden olmakta ve anlam dünyası belirsizleşmektedir (Yalçın, 2010). Hsu (2005) ihmalkâr ailelerin çocuklarını daha fazla internet bağımlısı olduğunu ifade etmiş ve çocuğun davranışlarını kontrol etmede dengesizlikler yaşayabileceğini vurgulamıştır. Bağımlılık ve çocuğun sürekli sanal ortamda bulunmak istemesi aileleri çoğu zaman endişelendirmektedir. (Demircioğlu ve ark, 2011, s.94)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüzde internet kullanma neredeyse kaçınılmaz bir gerekliliktir. Aileler, çocukların daha iyi eğitilmesi amacıyla bilgisayar ve internet kullanımını eğitim amaçlı olarak desteklemektedir. Bilişim teknolojileri ve çocukların iletişim araç-gereçlerini kullanmalarının olumlu ve olumsuz etkileri, günümüzde daha fazla tartışılır hale gelmiştir.

Eğitimde kullanılabilen araçların ve web ortamların üzerinde değişiklik yapılabilen ve bunlar öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçlarına göre düzenlenebilmektedir. Ancak teknolojinin

eğitimde kullanımının avantajları olduğu gibi bazı dezavantajlarının olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Medya, bilgisayar ve televizyonun doğru kullanımı konusunda haber ve yazılara yer vererek, halkın bilinçlenmesini sağlamalıdır. Bu konuda MEB ile Kültür ve Turizm Bakanlığının yaygın eğitim faaliyetlerinde ailelere çocuklarının televizyon izleme, bilgisayar kullanma ve okuma alışkanlıkları konusunda eğitim verilmelidir. Ayrıca, üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde okuyan öğretmen adaylarına bilgisayar ve televizyon gibi araçların doğru ve etkili kullanımı ile ilgili gerekli dersler verilerek, bilinçlendirilmeleri gerekir.

Çocuklar için internete giriş ve çıkış saatleri takip çizelgesi yapılmalıdır. Çocuğun tüm uğraşı yalnızca bilgisayar ve internet olmamalıdır. Çocukların arkadaşlarıyla özellikle doğal yollardan görüşmelere yönlendirilmeli, onlara yeni olanaklar sağlanmalıdır. Sanal kütüphaneler kullanılırken gerçek kütüphaneler rafa kaldırılmamalı ve kitap okuma alışkanlıkları kaybedilmemelidir.

Ebeveynlerin çocuklarının bilgisayar ve interneti kullanımlarını takip etmeleri, birlikte kurallar koymaları, kontrol edemeyecekleri durumlar için çocukların yatak odalarında internet bağlantılı bilgisayar bulundurmamaları, bilgisayar oyunları konusunda çocuklarına rehberlik yapmaları, internet kafelerin daha sıkı denetim altında bulundurulması önerilebilir.

Eğitimde dijital teknolojiyi kullanma durumu, aslen bu teknolojik imkânların kullanılabilme becerileri ile doğrudan ilişkilidir. Günümüzde teknolojinin hayatımızdaki yeri ve gelecekte giderek artacak olan önemi göz önüne alındığında, teknolojinin dil öğretimine adapte edilmesinin son derece önemli olduğu görülmektedir. Bilimde yaşanan gelişmelerin baş döndürücü hızı, çocukların bilmesi gereken her şeyin teknolojik araçlar sayesinde ulaşılabilir olduğu izlenimini yaratabilir. Ancak bilinmesi gereken temel husus, teknolojinin her şeyin anahtarı olmadığıdır.

Tüm bu sonuçlar ışığında ebeveynlerin çocuklarını kontrolsüz bırakmamaları çağın gereği olan bilgisayar ve internet kullanmaları konusunda cesaretlendirmeleri önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Arslan, E., Bütün, P., Doğan, M., Dağ, H., Serdarzade, C., Arica, V. (2010). Çocukluk Çağında Bilgisayar ve İnternet Kullanımı. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*. 4(3):195-201 doi:10.5222/buchd.2014.195
- Ayas, T., Horzum, M.B. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ve Aile İnternet Tutumu. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 4 (39), 46-57
- Bolışık, B. ve Muslu, K. G. (2009). Çocuk ve Gençlerde İnternet Kullanımı. *TAF Prev Med Bult* 2009;8(5):445-450.
- Caplan SE. (2002). Problematic Internet Use And Psychosocial Well-Being: Development Of A Theory-Based Cognitive-Behavioral Measurement Instrument. *Computers in Human Behavior* 2002;18:553-75.
- Chisholm JF. (2006). Cyberspace Violence Against Girls And Adolescent Females. *Annals New York Academy of Sciences* 2006;1087:74-89.
- Chou, C., Condrón, L., Belland, J.C. (2005). A Review of the Research on Internet Addiction. *Educational Psychology Review*; 17 (4) 363-388.
- Çelen F.K. Çelik A. Seferoğlu S. (2011). Çocukların İnternet Kullanımları ve Onları Bekleyen Çevrim-İçi Riskler. *Akademik Bilişim* 2011, 2-4 Şubat 2011 / İnönü Üniversitesi, Malatya.

- Demir, Ü. (2016). Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: Çanakkale’de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk İletişim*, 9 (2): 27-50
- Demircioğlu, H., Şahin, F. T., Günindi, Y. (2011). Anne Babaların Görüşlerine Göre Aile İşlevleri, *Erzincan Üniversitesi Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13)1, 93-105.
- Ergenç, A. (2011). Web 2.0 ve Sanal Sosyalleşme: Facebook Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Eşgi, N. (2014). Aile-Çocuk İnternet Bağımlılık Ölçeği’nin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(2): 807-839
- EU Kids Online II Türkiye (2010). Avrupa çevrimiçi çocuklar araştırma projesi Türkiye sonuçları. [Çevrim-içi: <http://eukidsonline.metu.edu.tr/>], Erişim Tarihi 20 Temmuz 2017.
- Holman JP, Hansen CE, Cochian ME, Lindsey CR. Liar (2005). Internet Faking But Not Frequency Of Use Affect Social Skills, Self-Esteem, Social Anxiety, And Aggression, *Cyber Psychol Behav*. 8(1):1-6
- Kittinger, R., Correia, C. J., Irons, J. G. (2012). Relationship between facebook use and problematic Internet use among college students. *Cyberpsychology, Behavior & Social Networking*, 15(6), 324–327.
- Kubey, R.W., Lavin, M.J., Barrows, J.R. (2001). Internet Use And Collegiate Academic Performance Decrements: Early Findings, *Journal of Communication*. 366-82.
- Lee, S., & Chae, M. A. (2007). Children’s Internet use in a family context: Influence on family relationships and parental mediation. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(5), 640-644.
- Meriçelli, M., Uluyol, Ç. (2016). Web ve Mobil Destekli Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının Öğrencilerin Motivasyon ve Akademik Başarılarına Etkisi. *Turkish Studies*. 11(9): 879-904. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9781>
- Ocak, M.A. (2010). Aile ve İnternet. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları. <http://www.aep.gov.tr/wp-content/uploads/2012/10/AileVeInternet.pdf>
- Özdemir, O. (2016). Türkçe Öğretiminde Dijital Teknolojilerin Kullanımı Ve Bir Web Uygulaması Örneği. *Turkish Studies* 12/4, p. 427-444 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11283>
- Özen, Ü., Sarıcı, M.B. (2010). Yalnızlık Olgusu ve Sanal Sohbetin Yalnızlığın Paylaşımına Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 149-159.
- RTÜK-Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2013). Türkiye’de Çocukların Medya Kullanma Alışkanlıkları Araştırması. <https://www.rtuk.gov.tr/sitesinden> 21.07.2017 tarihinde erişildi
- Seyrek, İ.H. Yılmaz, E.S. (2016). Tüketicilerin Satın Alma Kararlarında Sosyal Paylaşım Sitelerinin Etkisi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(37): 43-62
- Shapira NA, Goldsmith TD, Keck PE Jr, Khosla UM, Mc Elroy SL (2000). Psychiatric Features Of Individuals With Problematic Internet Use. *J Affect Discord* 2000;57(1-3):267-72.
- Shih, S. R. (2003). Network characteristics of the virtual world and its influence on the young. *Student Counseling Bimonthly*, 89, 80-89

-
- Suhail K, Bargees Z. (2016). Effects of excessive internet use on undergraduate students in Pakistan. *Cyber Psychol Behav.* 9(3): 297-307.
- Tarı Cömert, I., Kayıran, S.M. (2010). Çocuk ve Ergenlerde İnternet Kullanımı. *Çocuk Dergisi* 10(4):166-170, 2010 doi:10.5222/j.child.2010.166.
- Türkiye İstatistik Kurumu-TÜİK (2016). İstatistiklerle Çocuk. Sayı: 24645. 21 Nisan 2017. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24645>
- Yalçın, H. (2010). Çocuk Gelişimi. Ankara: Nobel Yayınları.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/23